

La Festa del Sequer

PREGONS

Edició a cura de Felip Munar i Munar



EDICIONS **DOCUMENTA** BALEAR

2013

Per què aquest recull?

Aquests quinze pregons que teniu en les mans són els mots que la Festa del Sequer del nostre poble ha congnat, com si esdevinguessin el fruit escrit de les nostres figueres. Són escrits diversos, heterogenis tot i el fons comú de les figures i les figueres; complementaris, enriquidors. Ens demostren que la festa va més enllà d'una trobada puntual, d'un fet circumstancial, d'una excusa qualsevol; la nostra festa ha arrelat com aquella figuera sembrada en un clot tal com «Déu mana»: fondo i ample, perquè ni el vent ni l'aigua faci posar l'arbre amb les arrels per amunt.

Les etapes comencen i acaben. Em vaig responsabilitzar de cercar, any rere any, una persona que ens vingués a cantar, a festejar la nostra festa, i que ho fes amb uns mots que l'acaronassin, que ens la fes estimar encara més. També és una manera de conèixer altres vessants de la figa i la figuera, altres maneres de veure-les i viure-les. Pensam que aquests pregons han enfortit la nostra celebració, l'han ajudada a refermar-se i a donar-li un sentit més universal. Pens que hem assolit l'objectiu que ens preteníem i, per això mateix, a partir d'ara comença una nova època; és bo i saludable introduir canvis per tal de seguir avançant.

Tots elsregoners són mestres i amics, i varen concebre el compromís de la crida a la festa com un acte de responsabilitat i estima envers el món de la cultura popular i tradicional. Dos d'ells, malauradament, ja no són entre nosaltres: Vicent Terrassa, *Pere-Gil*, i Antoni Roig. Per a ells va, també, aquest homenatge

de les lletres i de la festa. Hem afegit alguns escrits que vàrem fer en ocasió de la presentació d'algun acte o llibre de les persones que han fet els pregons, pensam que s'adiu en la contextualització i la coneixença dels pregoners.

L'escriptor i assagista Gabriel Janer Manila (1998) ens regala una composició literària exquisida, farcida de records de la seva joventut, de les penes i misèries que el varen acompanyar en aquella Mallorca de la postguerra; i les figues esdevenen uns records melosos i que podien rescabalar forces i enteniment: «Vet aquí el sentit de la meva proposta: la festa, el viatge a través de la sensualitat, l'experiència lliure de les coses que ens atreuen, la insolència de combatre la mediocritat. Permeteu-me, per bé que em coneeixeu la brusca de contar històries, que us n'expliqui alguna...»

Vicent Terrassa Umbert, *Pere-Gil* (1999), va quedar meravellat quan va veure l'exposició de figues i la implicació del poble en la festa i com es vivia aquest món que ell pensava desaparegut; el seu pregó és un mostra d'aquesta impressió:

Si haguéssiu assistit
a sa Festa des Sequer
d'un poble figaroler
se us hauria deixondit
es sentiment nacional
veient un poble petit
amb una excusa banal
demostrar que l'esperit
del seu amor ancestral
és més sòlid que el granit.
Ja m'ho diu na Margalida Entesa:
«Llorito pot parèixer petit,
però li vessa grandesa.»

L'any 2000 vàrem convidar una persona excepcional, compromesa, ferma, amb el cap ben moblat que diuen, un manacorí que ha treballat tota la vida en el món cultural i lingüístic: Gabriel Barceló i Bover; el seu pregó en estrofes de quatre versos, i cantat, va causar una gran impressió, ja que no estàvem acostumats a sentir pregons cantats. Fa un repàs de les possessions i exposa alguns fets de la nostra memòria històrica, i acaba:

30. Traguem escales, cistelles,
ganxos, canyissos, paners...
Ben cap alt facem l'estesa:
tota Mallorca un sequer!

31. Benvolguts i benvolgudes,
el meu pregó ja està fet.
Ja pot esclatar la festa:
música, xeremiers!

L'any 2001 vàrem convidar un altre personatge que viu les vint-i-quatre hores la festa popular i tradicional, que en coneix les entranyes i tot el simbolisme: Francesc Vallcaneras; el seu pregó són les vivències de la seva joventut, del seu poble, semblants a les vivències de tots els pobles de Mallorca; retreu una paraula magnífica: identitat, vet aquí una clau de volta d'aquesta celebració: «Mon pare em contava que quan ell era nin, per allà els anys vint, tot aquell terreny bullia d'activitat i vida; tot era feinejar de dia entre figueres i canyissos, grans i petits, tots ajudaven a dur aquell figueral que solien llogar cada any per tal de treure un dobleret que ajudés a la família a dur la creu. Però quan passava jo més gust que m'ho contàs era quan parlava dels vespres...»

El pregoner de l'any 2002 pren, avui, una dimensió molt més ampla, immensa: Antoni Roig. Les seves paraules varen causar sorpresa i admiració entre els assistents. Tanmateix jo sé que en Toni va gaudir d'aquest pregó, i es va sentir estimat pel nostre poble —anys després encara ho recordàvem—. La seva mort tràgica i inesperada ens va deixar a tots malmesos i tristos, però recordant les seves lletres el seguim veient en les places, amb el seu grup Al-Mayurqa: «Ésser poble, pertànyer a una comunitat minoritària, no vol dir que no tinguem el dret a la vida que dóna la raó. Tot en gros!, volen que tots mengem hamburgueses i bevem Coca-Cola i sobretot oblidem tota la cultura mediterrània que envolta la cultura del porc, un bon vi, aiguardent i sopar o dinar de tremponada...»

Mossèn Pere Orpí (2003) va donar un tomb en la línia dels pregoners: va espinzellar les referències bíbliques al voltant de la figuera. Fou un pregó esplèndid, que va causar una impressió fonda i va donar una dimensió nova a la festa del Sequer: «Certament, el dia que això passi, s'haurà acabat el sequer i la seva festa. Mentrestant, alegrau-vos que les estrelles segueixin amb el capoll aferrat, com figons sense madurar, a la gran figuera del firmament, perquè si no... valenta solada! I alegrem-nos també que Mallorca i totes les illes, figuerals inclosos, segueixin, de moment, allà mateix. No sé si les meves paraules hauran semblat més un sermó que un pregó, però la paraula de Déu, al meu veure de 'mossèn', és tan gustosa i reconfortant com un paner de figures flors o un alfabió de figues seques.»

L'any 2004 vàrem convidar un altre savi: Antoni Lluïl. El seu pregó esdevé una veritable lliçó de cultura popular al voltant de les dites i expressions sobre les figues i les figueres; dels noms en altres llengües; no debades, Antoni Lluïl, ha escrit més d'una dotzena de llibres al voltant d'aquesta temàtica, i com a curiositat, va

arreplegar unes cinc-centes expressions de felicitació en llengües diferents: «Idò bé, és el cas que jo, per la meva afició a la filologia, d'una de les coses que més hi entenc, i no és que hi entengui massa, són les paraules, i per això us parlaré de figueres i de figues des del punt de vista d'un filòleg, és a dir, d'allò que sé sobre la paraula figa i sobre els noms de les varietats d'aquest fruit, dels significats del mot figa i d'unes quantes dites i refranys que hi estan relacionats, i esper que algunes d'aquestes coses que diré les trobeu prou curioses i que això eviti que mentre estic xerrant hagi de veure gent pesant figues, que és com diuen a alguns llocs a fer becaines, és a dir, a tombar el cap sobtadament cap endavant per efecte de la son produïda per l'avorriment.»

Cosme Aguiló és un humanista savi, un pou de saviesa inextinguible, dotat d'una ironia intel·ligent que desarma qualsevol temptativa de combat. El seu pregó (2005) ens parla de l'origen dels noms de les figues, dels topònims, dels mots que envolten aquest paradís terrenal. Sentir-lo fou un veritable goig, i hem de dir que cada any ha seguit els pregons i la festa nostrada, com un lloretà més: «Els nombrosos noms de les varietats que xuclen la llacor dels sòls d'aquest país són un esplet més que ens lliuren les figueres. Com els edificis medievals, són colrats per segles d'antigor i s'ennobleixen amb la pàtina que confita els mots carregats d'història, aquells que ens arriben a través del fil hereditari de les generacions. En escodrinyar la nomenclatura de tantes castes de figues, constatam, una vegada més, allò que ja sabem pels caps dels dits: el patrimoni lingüístic que encara podem compilar del saber dels avis és com un enfilall de mocadors en les mans d'un il·lusionista, que no s'acaba mai.»

El pregó de l'any 2006 el va fer el mestre inqüestionable, l'amo, la persona que més sap sobre les figues i les figueres: Montserrat Pons Boscana; la seva finca de Son Mut Nou és el

millor exponent de la recuperació de les figueres a les Illes Balears, amb més d'un milenar i unes cent vuitanta varietats. El seu pregó esdevé una petita enciclopèdia que resumeix el seu saber. Son Mut Nou, Montserrat Pons i Lloret de Vistalegre romanen units per la mateixa dèria, la mateixa esperança compartida. Tant de bo que l'horitzó ens depari la fesomia per la qual estam treballant: «La meva aportació i experiència al món ficari, esdevé a través del camp experimental de Son Mut Nou, a la Marina de Lluçmajor, on he aconseguit una nombrosa col·lecció de figueres, reunides i centralitzar-les per tal de poder estudiar-les, observar-les i controlar-les còmodament. Allà l'ambient físic i meteorològic, l'edafologia, les tècniques de conreu, els tractaments fitosanitaris, les causes tròfiques, els adobs, etc., esdevenen iguals. En l'actualitat s'hi cultiven 1.059 figueres al llarg de 15 quarterades, de 262 castes diferents. D'elles, 186 són varietats autòctones de les Illes, 71 noves varietats no descrites, 27 recuperades amb un gran nombre amb risc d'erosió genètica i la resta són originàries de diferents països del món.»

El pregó de l'any 2007 va canviar dràsticament de contingut, dins el mateix context; el nostre mestre i amic Miquel Pons ens obsequià amb un pregó farcit de referències literàries, de com han copsat l'arbre i el fruit escriptors de la talla de Pere Capellà, Miquel Dolç, Blai Bonet, Josep M. Llompart, Bernat Vidal, Cèlia Viñas, Marià Villangómez, Jaume Vidal... Unes espipellades que enalteixen aquest món en la mà d'aquests artistes: «Era el sendemà de la Mare de Déu dels Missatges, el 8 de setembre 2006, quan, de bon matí, una veu amiga, pel mitjà familiar del telèfon, em convidava a ser el pregoner de la Festa des Sequer, de Lloret de Vistalegre. A la posada de cala Figuera, de Santanyí, allà on mai hi plou, vaig romandre pensatiu, embadalit. Fer una festa al fruit de les figueres estès i prenent el sol, i a voltes la serena,

damunt els canyissos, teixit camperol de caramutxes, és la consolidació amorosa que nodreix la terra que, com més eixorca subministra més dolçor i demana un sí sense entremaliadures.»

Tomàs Martínez Miró, en el pregó de l'any 2008 presenta un recorregut pel món del santoral, de les cançons i les dites, del costumari popular al voltant de la tasca efímera i important de la recollida de les figues; un pregó molt sentit, ben estructurat i mengívol: «Fer el pregó de sa festa des sequer és un orgull i, a la vegada, un compromís. Fer el pregó d'una festa és pregonar, cridar, dir en veu alta les excel·lències d'una diada festiva on tot un poble ofereix als lloritans i lloritanes, als amics i amigues, a les persones que us visiten, un tros de la nostra història, de la nostra cultura, de la nostra vida i de la vida dels nostres avantpassats. I això ho feis, des de fa un quart de segle, amb l'esperit de servir les tradicions, però sense perdre els referents actuals. Mirau al passat, des del present, amb la intenció de conrar un futur millor.»

L'any 2009, Miquel Gual Pons, aquest home apassionat del camp i de la natura, de la sostenibilitat dels nostres pagesos. Ofereix una semblança entre Sóller i Lloret, tan allunyats i apropats ara; ens ofereix brins d'esperança a pesar del panorama que va exposant; un pla d'actuació que podríem fer ben nostre: «A Lloret, les figues tenen un potencial immens: fresques, seques, amb arrop, amb licor, en gelat, en confitura, en pastissos, com sigui. Escoltem el mercat. Creem la necessitat de consumir figues. Creem la marca figues de Lloret, figues del pla de Mallorca, figues mallorquines... el que vulgueu, però una marca amb la qual fer feina i a la qual associar tots els valors abans esmentats. Creem xarxes de recollecció, elaboració, distribució i comercialització de figues.»

Els tres pregons darrers formen com una mena de trilogia, ja que tots tres són glosats: Mateu Matas Ordinas, *Xuri* (2010), Antoni Bisanyes Cànaves (2011) i Jordi Cloquell Noceras, *Arti-*

ller (2012); tots tres amb estils i semblances diferents, glosen i reivindiquen la festa, la terra i la llengua. En Xurí, elegant i precís, amb un deix crític –ben adient– en els seus mots, és capaç de congriar en una dècima fins a vint-i-tres castes de figures!:

Agulla, alacantina,
andreu, albacor, hivernenca,
de tres esplets, martinenca,
coll de dama, algerina,
bordissot blanca, martina,
de la roca, paratjal,
de la senyora, vacal,
brocalet, jorba, masclenya,
alenyana, de la penya,
morisca, blava, verdal...

Antoni Bisanyes ens regala una descripció de les possessions, de les finques del poble, del tarannà, del saber ser i fer dels llore-tans:

Un temps les possessions
moltes de figueraleres
batent a les vostres eres
el renou dels carretons
per tot cantaven cançons
llaurant amb bisti' i arada
tota la terra sembrada
ple de carros pels camins,
i ara deim als nostres nins
que ja és histori' passada.

I finalment, Jordi Cloquell, *s'Artiler*, ens va sorprendre a tots. Va començar com aquell que no vol la cosa, amb humilitat, i ens va obsequiar amb un pregó magnífic, en la forma i en el fons, intercalant tonades i anècdotes en unes gloses en art major farcides de referències al món de les figues, les figueres i els figuerals, al costumari popular, i a un món que en Jordi coneix com el palmell de la mà, i l'estima com un fill:

Morro de bou, o negra primerenca,
moscatella o murciana imperial,
geniva de mort o mitparatjal,
alacantina forastera o llimonenca,
des vicari o blanca hivernenca,
planera o de pota de cavall,
de pura raça o flor de mestall,
per trobar-les hi ha un bon quefer,
jo, que som estat figueraler,
d'aqueixes no n'he vista cap mai.
LLORET, POBLE BREU, VILA PETITA

Vet aquí, amigues i amics, l'embosta de fruita madura que vos oferim; sé ben cert que la gaudireu i assaborireu amb fruïció. Els qui varen tenir l'oportunitat de veure, sentir i viure els pregons, es delectaran amb la lectura tranquil·la i podran assaborir el rerefons dels mots; les persones que els varen sentir entendran per què era just i necessari recollir-los en aquest volum per tal que no es perdessin. La festa és molt important, però encara ho és més el motiu per què la feim, què se'n desprèn i què volem aconseguir al marge, també, de la diversió momentània. La lectura d'aquests pregons ens aporta tot això.

Felip Munar